

PROF. DR. ALİ AKAR'IN MUĞLA VE YÖRESİ AĞIZLARI ADLI ESERİ**Ali İhsan YAPICI*****1. Prof. Dr. Ali Akar'ın Öz Geçmişi**

Prof. Dr. Ali Akar, 10 Şubat 1965 tarihinde Sivas'ın Yıldız beldesinde doğdu. 1988 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Kısa bir süre orta öğretimde öğretmenlik yaptıktan sonra 1990 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünde açılan araştırma görevliliği sınavını kazanarak üniversiteye geçiş yaptı.

Yüksek lisans çalışmasını, 1992 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Eski Anadolu Türkçesi alanında hazırladı. Doktorasını, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Dili Ana Bilim Dalında danışmanlığını Prof. Dr. Nuri Yüce'nin yürüttüğü *Mirkâtü'l-Cihâd (Dil Özellikleri-Metin-Dizin)* adlı tez çalışması ile 1997 yılında tamamladı.

Askerlik görevini, 1999-2000 yıllarında Kara Harp Okulunda yedek subay öğretim elemanı olarak yaptı. 2006 yılında doçent, 2011 yılında da profesör oldu. Çalışma alanı yoğun olarak Türk dili tarihi, Eski Anadolu Türkçesi ve Türkiye diyalektolojisi olan Ali Akar'ın, ulusal ve uluslararası dergilerde birçok makalesi yayımlandı. Rusya, Ukrayna, Hollanda, Romanya, Kazakistan, Azerbaycan, Mısır ve Suriye'de çeşitli bilimsel toplantılarda bulundu. Erasmus öğretim elemanı hareketliliği çerçevesinde İsveç'in Uppsala Üniversitesinde Türkiye'de diyalektoloji çalışmaları ve son dönem Türkoloji eğitimi konularında seminerler verdi.

Muğla Üniversitesi Türk Dili Bölümü Başkanlığı, Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fakülte Kurulu üyeliği, Muğla Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı gibi çeşitli idari görevler üstlenen Ali Akar, 2011 yılından bu yana Muğla Üniversitesi Sıtkı Koçman Yabancı Diller Yüksekokulu Müdürlüğü görevini sürdürmektedir.

* Yrd. Doç. Dr.; Adnan Menderes Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yapici75@hotmail.com.

2. Prof. Dr. Ali Akar'ın Çalışmalarından Bazıları

• Kitaplar

- AKAR, A. (2004). *Muğla Ağızları*. Muğla Üniversitesi Yayınları: 50, Rektörlük Yayınları 30, ISBN: 975-7207-47-0, Muğla, 320 s. (2. baskı 2006).
- AKAR, A. (2005). *Türk Dili Tarihi (Dönem-Eser-Bibliyografya)* Ötüken Yayınları: 597, Kültür Serisi: 272, ISBN: 975-437-517-8, İstanbul, 339 s. (7. baskı Ekim 2013).
- AKAR, A. (2013). *Muğla ve Yöresi Ağızları*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 1076, ISBN: 978-975-16-2579-3, Ankara, 426 s.

• Makaleler

- AKAR, A. (2001). “Muğla ve Yöresi Ağızlarında Şimdiki Zaman Biçimleri”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar 2001, 4, 1-10.
- AKAR, A. (2003). “Muğla’da Ağız Tabakalaşması”, *Millî Folklor*, Güz-Kış 2003, Sayı 60, s. 135-142, Ankara.
- AKAR, A. (2005). “Muğla Ağızı”, *Journal of Turkish Studies - Türklük Bilgisi Araştırmaları*, Volume 30/I, Festschrift in Honor of Orhan Okay I, s. 45-73.
- AKAR, A. (2006). ”Ağız Araştırmalarında Yöntem Sorunları”, *Turkish Studies - Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Güz 2006, Sayı 2, s. 43-51.
- AKAR, A. (2006). “Renge Bağlı Yer Adlandırmalarında Muğla Örneği”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2006/1, Sayı 20, (Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY’a Armağan Sayısı), s. 51-63, Kayseri.
- AKAR, A. (2008). “Dede Korkut Kitabı’nda tur- Fiili”, *Turkish Studies - Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Kış 2008, Sayı 7, s. 1-5.
- AKAR, A. (2008). “Türkiye Türkçesi Ağızlarında Eski Bir Sıfat-Fiil Kalıntısı: {-cı}”, *Turkish Studies - Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Yaz 2008, Sayı 9, s. 1-7.
- AKAR, A. (2009). “Ağız Sözlükleri: Yöntem ve Sorunlar I”, *Turkish Studies - Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Yaz 2009, Sayı 17, s. 1-11.
- AKAR, A. (2009). “Ağız Sözlükleri: Yöntem ve Sorunlar II”, *Turkish Studies - Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Volume 4/8, Fall 2009, s. 216-224.

- AKAR, A. (2010). “Lehçe Oluşma Şartları ve Evreleri Bakımından Eski Türkiye Türkçesi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları - Journal of Turkology Research*, 28. Sayı/Volume, 2010-Güz/Autumn, s.15-29.
- AKAR, A. (2011). “Ağızlardaki {-dikliğin} Zarf-fiil Ekinin Yapısı”, *Turkish Studies - Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Volume 6/1, Winter 2011, s. 305-309.
- AKAR, A. (2012). “Türkiye Türkçesinin Kuruluşu ve Yunus Emre”, *Türk Yurdu*, Mayıs 2012, C. 32, S. 297, s. 58-62.

3. Muğla ve Yöresi Ağızları

Bir dilin veya lehçenin sınırları içinde, belli bir bölge veya topluluğa özgü olan ve küçük farklılıklara dayanan konuşma biçimlerinden her birine ağız adı verilir (Gemalmaz, 1999: 4). Ağızlar, yazı diline oranla daha muhafazakâr olmaları ve parçası oldukları dil veya lehçeye özgü birçok eskicil¹ özellik barındırmaları hasebiyle dil incelemeleri açısından önemli birer başvuru kaynağı durumundadırlar.

Gramer incelemelerinin önemli alanlarından biri de ağız araştırmalarıdır. Bu çalışmalar, o ağız bölgesine mahsus kültürel değerlerin hem bir ögesi hem de taşıyıcısı olan ağız özelliklerini ortaya çıkarmaları yanında, yazı dilinde sorun teşkil eden bazı hususların aydınlatılmasına da katkı sağlarlar.

Son dönemlerde, Türkiye Türkçesi ağızlarıyla ilgili önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu çerçevede birçok il ve ilçe ağız özellikleri bakımından değerlendirilmiştir. Söz konusu alan çalışmalarından biri de Prof. Dr. Ali Akar’ın *Muğla ve Yöresi Ağızları* adlı eseridir.

¹ Bir dilde Eski Türkçeye karşılaştırıldığında, öteki Türk dillerinde bulunmayan ses ve yapı özelliklerinin yanı sıra sözlüksel biçimlerin de Eski Türkçeye benzer biçimde yaşaması, kullanılmasıdır (Ölmez 2003: 136).

Bu kitapta, Batı Anadolu'daki diğer ağız bölgeleriyle birçok ortak noktası bulunmasına rağmen kendine mahsus bazı özellikler de barındıran Muğla ve yöresi ağzları ele alınmıştır. Kitap *Giriş* (s. 21-31), *Grammer İncelemesi* (s. 32-186) , *Metinler* (s. 187-458) ve *Sözlük* (s. 459-472) bölümlerinden oluşmaktadır. *Grammer İncelemesi* bölümü de *Ses Bilgisi* (s. 32-79) ve *Şekil Bilgisi* (s. 80-186) bölümlerinden meydana gelmektedir.

Grammer İncelemesi bölümü için temel sayılabilecek bazı önemli bilgiler içeren *Giriş* bölümünde, çalışma bölgesinin tarihi, fiziki coğrafyası ve demografik yapısı hakkında bilgi verilmiş; Muğla ve yöresi ağzlarının, Anadolu ağzları içindeki yerine temas edilmiş ve daha önce bu ağız bölgesi üzerine yapılmış çalışmalar kısaca tanıtılmıştır. Ayrıca, bölgenin ağız yapısı üzerinde durularak bölgede meskûn boy, oymak ve aşiretler ile ağız yapısı arasındaki ilişkiler irdelenmiştir. Morfolojik verilerden hareketle çalışma bölgesinde tespit edilen alt ağız bölgeleri de ana hatlarıyla tanıtılmış ve harita üzerinde gösterilmiştir (s. 31).

Ses Bilgisi bölümünde, çalışma bölgesinde tespit edilen sesler tanıtıldıktan sonra ses olayları üzerinde durulmuştur. Ünlüler (s. 32) ve ünsüzlerin (s. 40) ayrı ayrı incelendiği bu bölümde, ses olaylarıyla ilgili açıklamalar yapıldıktan sonra ilgili ses olayına ait örnekler metin ve satır numarasıyla birlikte gösterilmiştir.

Şekil Bilgisi bölümünde, isimler (s. 80), sıfatlar (s. 105), zarflar (s. 111), zamirler (s. 120), fiiller (s. 127) ve edatlar (s. 179) ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Ayrıca ekler de türlerine göre sınıflandırılmış ve her morfem için metinlerde tespit edilen örneklerden bazıları verilmiştir. Cümle düzleminde görevi olan morfemlerle ilgili örnekler, kelime grubu veya cümle düzeyinde gösterilmiş; daha anlaşılır olması için söz konusu dil birliklerinin Türkiye Türkçesi yazı diline aktarımları yapılmıştır. Bu bölümün sonunda, çalışma bölgesinde derleme yapılan idari birimlerin gösterildiği bir harita da bulunmaktadır (s. 186). Bu bölümde, komşu ağız bölgeleriyle karşılaştırmalar yapılmıştır. Özellikle zaman formlarının ele alındığı fiiller bölümünde ise bölge ağızlarının art zamanlı oluşum seyrini tespit etmek için engin birer kaynak olan Hazar ötesi Türk lehçelerine müracaat edilmiştir.

Metinler bölümünde, çalışma bölgesindeki 69 yerleşim biriminden derlenen metinler bulunmaktadır. Bu bölümde, 132 kaynak kişiden derlenen ve çevriyazı işaretlerine aktarılan 333 metin ağız bölgelerine göre tasnif edilmiştir. Metinlerin her birine hem ağız bölgesini hem de metin numarasını gösteren işaretler verilmiştir. Ayrıca, her metnin satır numaraları beş ve katları şeklinde düzenlenerek metnin sol tarafında gösterilmiştir.

Sözlük bölümünde, bölge ağızlarının özelliklerini gösteren ve yazı diline kıyasla fonetik, morfolojik, semantik açılarından değişikliğe uğramış kelimelerin anlamları verilmiştir. Kelimelerin geçtiği yerler, bölge, metin ve satır numaralarıyla birlikte gösterilmiştir.

Türkçenin güncel sorunlarının çözümü için bir kaynak niteliğindeki bu kıymetli eser ve Türklük Bilimine yaptığı önemli katkılar için Prof. Dr. Ali Akar hocamıza teşekkür ediyor ve çalışmalarının devamını diliyoruz.

Kaynaklar

- AKAR, A. (2013). *Muğla ve Yöresi Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları 1076.
- GEMALMAZ, E. (1999). Ağız Bilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler. *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni (9 Mayıs 1997)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları 697, s. 4-13.
- ÖLMEZ, M. (2003). *Çağataycadaki Eskicil Öğeler Üzerine*. Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu, *Mustafa Canpolat Armağanı* Ankara, 135-142.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Ali_Akar

www.aliakar.com